

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

התוועדות

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

אחרון של פסח, ה'תשל"ג

חלק א – יוצא-לאור לימים ראשונים דחג הפסח, ה'תש"פ

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות ושמונים לבריאה

שבעים שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר זי"ע

מוקדש

לחיזוק ההתקשרות לנשיאנו

כ"ק אדמו"ר זי"ע

ולזכות

הילדה חנה שתחי

בקשר עם יום הולדת שלה – טו"ב ניסן

ולזכות אחי ואחיותי

מנחם מענדל, אסתר שיינדל, דבורה,

רבקה, שלום דובער, שטערנא שרה ושיינא

שיחיו לאריכות ימים ושנים טובות ובריאות

נדפס על ידי ולזכות הוריהם

הרה"ת ר' יצחק שמואל לייב וזוגתו מרת נורית תחי שיחיו לוינזון

ולזכות זקניהם

הרה"ת ר' יוסף מאיר וזוגתו מרת חי' לאה שיחיו לוינזון

ר' מרדכי מעשיל וזוגתו מרת שושנה שיחיו סגל

הילדים מביטים עליהם כעל סמל שלימות וטוב ובמילא מחקים דרכם והנהגתם, וכל הוספה לטובה מצד ההורים נכפלת פי כמה בחיי ילדיהם ולאחרי כן ילדי ילדיהם וכו' ובלשון חכמנו ז"ל עד סוף כל הדורות, שמזה מסקנא המידית, שבאם אפילו קשור השינוי בקישוים, כדאים הם, בהיותם אך ורק לזמן קצר – להתועלת והרוחים, שהם בערך יותר ולזמן ארוך, ובפרט שרואים במוחש, שתוקף החלטה שאי אפשר אחרת כי אם להשתנות, רואים שהקישוים קטנים הם ממה ששיערו מראש.

ובעמדנו בחדש ניסן חדש הגאולה וקודם חג הפסח, שכדברי הנביא מוזקף לזכות בני ישראל, עד סוף כל הדורות, לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה, אף שיצאו מארץ נושבת מלאה כל טוב, וכבר בטלה העבודה עבדות מצרים שנה לפני זה, אלא שמילאו ציווי הקב"ה וגם צדה לא עשו להם, ועייזו זכו לקבלת התורה ולכניסה לארץ טובה וכו', ולכן מזכירים יציאת מצרים, כי חייב אדם לראות עצמו כאילו הוא יצא ממצרים, עם כל המסקנא מזה, וכחוספת רבנו הזקן בתניא קדישא שלו, חייב אדם לראות עצמו כאילו הוא יצא **היום** ממצרים.

בברכת חג פסח כשר ושמח ולבשו"ט בכל האמור.

ובלשון חכמנו ז"ל עד סוף כל הדורות: קידושין ל, א. מכות כג, ריש ע"ב (במשנה). ועוד. בחדש ניסן חדש הגאולה: ראה שמור"ר פט"ו, יא. שכדברי הנביא .. לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה: ירמ"י ב, ב. וראה פרש"י בא יב, לט – עה"פ "וגם צדה לא עשו להם" (ושם: "מגיד שבחן של ישראל שלא אמרו היאך נצא למדבר בלא צדה, אלא האמינו והלכו, הוא שמפורש בקבלה: זכרתי לך חסד נעורייך אהבת כלולותיך לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה כו"). מארץ נושבת: ע"פ בשלח טז, לה. וראה פרש"י ירמ"י שם. מלאה כל טוב: ע"פ ואתחנן ו, יא. וראה ויגש מה, יח ואילך. וכבר בטלה העבודה .. שנה לפני זה: ראה ר"ה יא, רע"א ("בר"ה בטלה עבודה מאבותינו במצרים"). לארץ טובה וכו': שמות ג, ח. עקב ח, ז. חייב אדם לראות עצמו כאילו הוא יצא ממצרים: פסחים קטז, ב (במשנה). וכחוספת רבנו הזקן בתניא קדישא שלו .. היום: רפמ"ז.

בס"ד.

פתח דבר

לקראת ימים ראשונים דחג הפסח ושבת חול המועד הבעל"ט, הננו מוציאים לאור חלק ראשון מהתועדות אחרון של פסח ה'תשל"ג, הנחה בלתי מוגה (חלק שני – י"ל אי"ה לימים אחרונים דחג הפסח).

*

בתור הוספה – מכתבים (תדפיס מכרכי אגרות קודש שמכינים עתה לדפוס).

*

ויה"ר שנזכה תיכף ומיד ממש לקיום היעוד "הקיצו ורננו גו", ומלכנו נשיאנו בראשם, וישמיענו נפלאות מתורתו, "תורה חדשה מאתי תצא".

ועד הנחות בלה"ק

יום הבהיר י"א ניסן, ה'תש"פ,
שבעים שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר זי"ע,
ברוקלין, נ.י.

©

Published and Copyright 2020 by
LAHAK HANOCHOS INC.

788 Eastern Parkway Suite #408 | Brooklyn, New York 11213

Tel. (718) 604-2610

info@lahak.org • http://www.lahak.org

The Kehot Logo is a registered trademark of Merkos L'inyonei Chinuch.

5780 • 2020

Printed in the United States of America

נדפס באדיבות דפוס
The PrintHouse

538 Johnson Ave. Brooklyn N.Y. 11237

(718) 628-6700

נסדר והוכן לדפוס
על ידי חיים שאול בן חנה

בדפוס „ועד הנחות בלה"ק"

(718) 604-2610

נדפס בסיוע ולזכות יצחק בן לאה וזוגתו רבקה ויקה בת רחל ומשפחתם שיחיו

ב

בי"ה, ז' ניסן תשכ"ה
ברוקלין

מר ... שי

שלום וברכה!

במענה למכתבו מיום 5/4.

בעת רצון יזכירוהו על הציון הקי של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע למילוי משאלות לבבו לטובה בכל ענינים אודותם כותב, וההתחזקות בעניני תורתנו הקי תורת חיים (כמשמעו הוראה בחיי היום יומים) תחזק ג"כ ברכת השם בהמצטרך.

וע"פ סגנון מכתבו בודאי למותר להדגיש על הכרח הנהגה בחיי היום יומים שתהא מתאימה להוראות תורתנו תורת חיים ובקיום מצותי עליהם נאמר וחי בהם, שנוסף על העיקר שכן הוא ציווי הקב"ה הרי זה גם הדרך לקבלת הברכה.

ולכתבו אודות ההשפעה על זוגתו תחי' שהשינוי בהנהגתה שמצפה לו וכבר בא בחייו הוא, לע"ע מתעכב, ומחכה הוא עד שתעמוד על הכרח שינוי האמור מעצמה, כיון שסבלה רבות בעבר וכו'.

אינו מובן כתבו האמור, שהרי כל הוספה בעניני יהדות תורה ומצותי, הנתונים מהשם אשר הוא עצם הטוב, ונותן התורה ומצותי בשביל טובת האדם, טובתו בבא (עולם הבא) וגם בזה (עולם הזה), ועד לטובה כפשוטה בגשמיות, ומקרא מלא דבר הכתוב, אם בחקותי תלכו וגוי ונתתי גשמיכם וגוי וככל הברכות המנויות בפרשה, הרי אדרבה שינוי האמור זוהי הדרך להרווחה, ואפילו אם לפעמים אין נראית השייכות בשכל האנושי, הנה מה פלא אשר שכל של אדם הנברא אינו מסוג חכמתו ורצונו של הבורא בי"ה.

ואם בכל אחד ואחת הדברים אמורים, עאכ"כ בנוגע להורים אשר

ב

תורת חיים .. הוראה בחיי כו': ראה זח"ג נג, ב. וראה רד"ק לתהלים יט, ח. ספר השרשים שלו ערך ירה. הובא בגו"א ר"פ בראשית. עליהם נאמר וחי בהם: אחרי יח, ה. בשביל טובת האדם .. בבא .. בזה: ראה פי' רבינו בחיי (ועוד) עה"פ ואתחנן ו, כד (ויצונו גוי' לטוב לנו כל הימים גו"מ). וראה גם אג"ק ח"ח אגרת ביתמח (ס"ע רו). ובכ"מ. ומקרא מלא .. אם בחקותי תלכו וגוי ונתתי גשמיכם וגוי: ר"פ בחקותי.

בס"ד. שיחת אחרון של פסח, ה'תשל"ג.

בלתי מוגה

כ"ק אדמו"ר שליט"א נטל ידיו הק' לסעודה.

א. דובר כמ"פ בארוכה שכל ענין בתורה כולל כו"כ פרטים, ועד שיש כמה ענינים כלליים שכוללים כל התורה כולה, ובמילא כוללים גם כל עניני העולם, שנבראו ע"פ מ"ש בתורה¹.

[וע"ד שכל אחד מישראל הוא "עולם קטן"² — לא רק שקול כנגד כל העולם, אלא גם כולל את כל העולם (כל סדר ההשתלשלות — בלשון החסידות), כמובן מדברי המשנה³: "לפיכך נברא אדם יחידי (להראותך שמאדם אחד נברא מלואו של עולם) .. לפיכך כל אחד ואחד חייב לומר בשבילי נברא העולם", והרי אדה"ר הי' (לא רק המובחר מכל העולם ושקול כנגד כל העולם, אלא גם) כולל את כל העולם (לא רק בני האדם), כמובן מזה ש"נברא בערב שבת .. כדי שיכנס לסעודה מיד" (שימצא הכל מוכן)⁴].

וכן הוא בנוגע לחג הפסח שהוא ענין כללי ביותר, כדלקמן.

ב. ובהקדמה — שיש בכל יו"ט ענינים פרטיים שהם באופן ד"אחת בשנה⁵, וגם ענינים כלליים, כמו הענין ד"מועדים לשמחה" שישנו בכל הימים טובים.

וכיון שחג הפסח הוא "ראש לרגלים"⁶, והיינו, שהוא לא רק ראשון בזמן, אלא הוא בדוגמת ה"ראש" שכולל את כל שאר הענינים⁷, הרי הוא כולל את כל עניני הימים טובים, החל מענין השמחה, שהוא הענין הכללי של כל הימים טובים, והיינו, שאף שעיקר ענין השמחה הוא בחג הסוכות שנקרא "זמן שמחתנו", הרי זה בנוגע לשמחה שמצד ענינים שמבחוץ — "באספך את מעשיך מן השדה", שלכן נקרא "חג האסיף"⁸, אבל עצם ענין השמחה מתחיל וכלול בעיקר בחג הפסח.

(1) ראה ב"ר בתחלתו. זח"ב קסא, סע"א (5) לשון הכתוב — ס"פ תצוה. אחרי טז, ואילך.
(2) תנחומא פקודי ג. ועוד.
(3) סנהדרין לז, א (ובפרש"י).
(4) שם לח, א (ובפרש"י).
(5) לשון הכתוב — ס"פ תצוה. אחרי טז, לד.
(6) ר"ה בתחלתה. שם ד, א.
(7) ראה לקו"ת דרושי ר"ה נח, א ואילך.
(8) ובכ"מ.
(8) משפטים כג, טז.

ומודגש גם במ"ש בסידור האריז"ל שאמירת ההגדה שצריכה להיות "בקול רם ובשמחה", וכידוע המאורע אצל כ"ק מו"ח אדמו"ר שכשאמרו פעם את ההגדה בקול נמוך, צוה שיאמרו בקול רם ("העכער און נאך העכער"), ועאכו"כ בזמן שהי' יכול בעצמו לומר ההגדה בקול רם.⁹

ג. וגם ענינו הפרטי של חג הפסח הוא ענין כללי:

חג הפסח נקרא "זמן חרותנו", כי, "אילו לא הוציא הקב"ה את אבותינו הרי אנו ובנינו משועבדים היינו כו"¹⁰, ומזה נמשך ענין החירות על כל השנה כולה, כמודגש בכך שגם במשך כל השנה ישנם ענינים שהם "זכר ליציאת מצרים".

וענין החירות הו"ע כללי בעבודה — כי, בשעה שאדם הוא במצב של חירות, אזי יכול להיות אצלו ענין הבחירה (ובלשון הרמב"ם¹¹: "רשות לכל אדם נתונה כו") לשמש את קונו, וכאשר כל מציאותו היא לשמש את קונו, הנה כשם שקונו הוא למעלה מכל מדידות והגבלות, בלי גבול, נעשה גם הוא במעמד ומצב של בלי גבול, כמארז"ל¹²: "עבד מלך (כמלך" או) מלך" [כמובא בפירושו רש"י¹³ — פשוטו של מקרא — אפילו בנוגע לענין צדדי כמו נהר פרת, ועאכו"כ בנוגע לבני"ן, והיינו, שמצד העבדות והביטול אל המלך באופן שמתבטל מציאותו לגמרי, אזי נעשה מציאות חזקה ואמיתית — מציאות המלך.

ד. ועוד זאת, שענין החירות שבחג הפסח כולל גם את הגאולה העתידה, עלי' נאמר¹⁴: "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות".

ובפרטיות יותר:

ענינה של הגאולה העתידה נרמז כבר בליל הסדר (שממנו נמשכים כל הענינים), כידוע¹⁵ בענין ד' הכוסות, שב' כוסות הראשונים הם בחצי' הראשון של ההגדה, שבו נכלל גם חציו הראשון של ההלל, שקשור עם הגאולה ממצרים, וב' כוסות האחרונים הם בחצי' השני של ההגדה, החל מחציו השני של ההלל, שקשור עם הגאולה העתידה, שלכן אומרים אותו

9) ראה גם שיחת ליל ב' דחה"פ תש"י (13) לך לך טו, ית. בהעלותך יב, ח. ס"ג (תו"מ חכ"ב ע' 220). וש"נ. דברים א, ז.
10) נוסח הגש"פ.
11) הלי' תשובה רפ"ה.
12) שבועות מז, ב. ב"ר פט"ז, ג. תנחומא (תו"מ חנ"ב ע' 314). וש"נ.
13) ראה גם שיחת אחש"פ תשכ"ח סמ"ה.
14) ספרי דברים א, ז.

הוספה

א

בי"ה, חי ניסן ה'תשט"ו
ברוקלין, נ.י.

לכבוד הו"ח אי"א נו"י עוסק בצ"צ וכו'
מוה"ר יוסף שי' המכונה דר. בורג

שלום וברכה!

בנועם קבלתי חוברות דפים לימים נוראים, חג הפסח, חג הסכות, ט"ו בשבט, שנשלחו עפ"י צווי, ולפני איזה זמן — מחנים וקטע מאמר בעתון. ות"ח עבור שימת לבבו והשילוחים המענינים, ובודאי גם להבא ינהג כן, ות"ח למפרע. אף על פי שלא ידוע לי איזה נוסח הגדה הוא נוסח שלו, אבל בטח יענין אותו לקבל נוסח הגדת חב"ד בצירוף טעמים ומקורות שנלקטו בו, השלוח לכי בזה.

ולקראת חג המצות, זמן חירותנו, הנני בזה להביע ברכתי לחג כשר ושמח, וחירות אמיתית, חירות מדאגות בגשם ומדאגות ברוח — מכל דבר המעכב עבודת ה' בשמחה ובטוב לבב. ומהרה יקויים היעוד המקווה כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות, בגאולה האמתית והשלימה על ידי משיח צדקנו.

בכבוד ובברכת החג.

ברכתי מזל טוב להולדת בנו שי' בטח נתקבלה בעתה.

א

מוה"ר יוסף . . בורג: אגרות נוספות אליו — אג"ק ח"ד אגרת א'מד. חכ"ב אגרת ח'שעח; חכ"ו אגרת ט'תחסז, ובהנסמן בהערות שם.
מחנים: מכ"ע היול" ע"י הרבנות הצבאית הראשית. וראה גם אג"ק ח"י אגרת ג'קנט (אליו).
הגדת חב"ד בצירוף טעמים ומקורות שנלקטו בו: הוצאה שני' — קה"ת, תשט"ו.
היעוד המקווה כימי צאתך גו': מיכה ז, טו.

לקיימם, כמו "אם ירחיב ה' אלקיך את גבולך וגו'"⁷⁶, וכן "בהניח ה' אלקיך לך מכל אויבך מסביב"⁷⁷, כשתסתיים ה"מלחמה לה" בעמלק מדור דור"⁷⁸, שענין זה לא הי' אפילו בימי דוד ושלמה, כש"קיימא סיהרא באשלמותא"⁷⁹.

ועוד זאת, שדוקא יין קשור עם ענין השמחה ("משמח אלקים ואנשים"), שפורצת גדר²², ועד לפריצת גדרי הגלות, עי"ז ש"יעלה הפורץ לפנינו"⁸⁰, דקאי על משיח שהוא מזרעו של פרץ בן יהודה.

טו. וההכנה לזה ע"י מעשינו ועבודתנו במשך זמן הגלות, ובפרט בזמנים מיוחדים, כמו בסעודת משיח באחרון של פסח, כאשר כל אחד עוסק בזה לפי ענינו, ואח"כ מצטרפים כל עניני העבודה, באופן שניתוסף גם האור העולה על כולנה.

ועד שזוכים לסעודה דלעתיד לבוא, שבסיומה נותנין כוס של ברכה ואומרים לדוד טול וברך, ואומר "אני אברך ולי נאה לברך, שנאמר⁸¹ כוס ישועות אשא ובשם ה' אקרא"⁸², ובאופן ד"כוס רוי"⁸³.

ויה"ר שכל זה יומשך בפועל ממש למטה מעשרה טפחים בעגלא דידן בקרוב ממש, ע"י משיח צדקנו, ובדרך ממילא⁸⁴ — "לשנה הבאה בירושלים", "ונאכל שם מן הזבחים ומן הפסחים"¹⁰.

* * *

לאחרי הקדמת "שפוך חמתך אל הגוים"¹⁶, שמדבר אודות ביטול הגלות, ולאח"ז בא החלק שמדבר אודות אתחלתא דגאולה, שזהו חציו השני של ההלל. ומזה מוכח שבלייל הסדר נמשך כבר ענינה של הגאולה העתידה — ע"פ הכלל שאמירת הלל היא רק על דבר שישנו כבר במציאות¹⁷.

אבל אעפ"כ, ענינה של הגאולה העתידה קשור בעיקר עם הימים האחרונים דחג הפסח, ובפרט באחרון של פסח.

ובאחרון של פסח גופא (שיש בו כ"ד שעות) — הרי זה נראה בעיקר בזמן קריאת התורה, כשקורין בציבור ההפטרה ד"ויצא חוטר מגזע ישי וגו'"¹⁸ (וע"פ ההלכה שאין לומר ההפטרה בציבור קודם שאומרה בינו לבין עצמו¹⁹, הרי זה מתחיל כבר באמירתה ביחיד, ואח"כ ניתוסף בזה עוד יותר באמירתה בציבור).

ובהדגשה יתירה — לפנות ערב, שאז אוכלים סעודת משיח, ושותים ד' כוסות, וכפי שיתבאר לקמן.

ה. ויה"ר שכל זה יומשך בגלוי ומתוך שמחה על כל השנה כולה,

— כמודגש בענין היין (ד' כוסות דאחש"פ) ש"משמח אלקים ואנשים"²⁰, והיינו, שכשם שהיין עצמו הי' תחילה שמור בענביו ואח"כ יוצא ומתגלה, כמו"כ פועל היין שמחה ומגלה מה שיש בהעלם אצל השותה ("אנשים"), ועד שמגלה את האלקות ("אלקים") שישנו בהעלם בטבע (אלקים בגימטריא הטבע²¹) —

ושמחה פורצת גדר²² — שתבטל ותשרוף את שירי הגלות, ונלך אל הגאולה העתידה, בקרוב ממש.

* * *

ו. בנוגע להדגשת ענין הגאולה באחרון של פסח — הנה:

ענין הגאולה כפי שהוא באמירת ההפטרה — הוא בדיבור בלבד, ולא במעשה (ואפילו מה שדיבור חשיב מעשה, הרי זה רק מעשה זוטא²³). ועוד זאת, שבשביל זה יש צורך במנין וספירתתורה וכו'.

(16) תהלים עט, ו. (21) פרס ש"ב פ"ב. ר"ח שער התשובה
(17) ראה לקו"ש ח"ה ע' 177 הערה 31. פ"ו ד"ה והמרגיל (קכא, ב). של"ה פט, א.
(18) ישע"י יא, א. קפט, א. שח, ב. שו"ת חכ"צ סי"ח. תניא
(19) ראה שו"ע אדה"ז או"ח סוסרפ"ה. שעהיה"א רפ"ו.
(20) ויש"נ. (22) ראה סה"מ תרנ"ז ס"ע רכג ואילך.
(21) ס' שופטים ט, יג. ברכות לה, א. ועוד.
(23) ראה סנהדרין סה, א. וראה לקו"ת שלח מא, ג ואילך. ובכ"מ.

(76) פ' שופטים יט, ח. (81) תהלים קטז, יג.
(77) ס"פ תצא. (82) פסחים קיט, ב.
(78) ס"פ בשלח. (83) שם כג, ה. וראה יומא עו, א.
(79) זח"א קג, רע"א. רכג, א"ב. רכה, סע"ב. ועוד. וראה גם שמו"ר פט"ו, כו.
(80) ע"פ מיכה ב, יג. וראה אגדת בראשית ספס"ג. ב"ר פפ"ה, יד ובפרש"י שם.
(84) ראה שיחת ליל א' דחה"פ תש"ה בתחלתה (סה"ש תש"ה ריש ע' 83). תש"ח ס"ה (סה"ש תש"ח ע' 200).

(ובלאה"כ חסר כל הענין). וגם אז, הנה מי שלא ידע מאי קאמר, אינו יכול לראות את תוכן הענין.

ובענין זה יש עילוי בסעודת משיח, שכיון שזהו"ע של אכילה, הרי זה שייך לכל אחד מישראל, ללא הגבלות, ומבלי להתחשב במעמדו ומצבו בנוגע לענינים של הבנה והשגה, וכפי שמצינו לדינא שאפילו כשעושים דבר באופן של מתעסק, דהיינו ללא הבנה והשגה, הנה אם גופו נהנה, יש לזה דין מיוחד.²⁴

ומודגש יותר בכך שהענין של סעודת משיח נתגלה ונמסר ע"י הבעש"ט, שנקרא בשם "ישראל", על שם כל ישראל²⁵, היינו, שזהו ענין ששייך לכל אחד מישראל, כולל גם מי שחטא כו', שהרי "אע"פ שחטא ישראל הוא²⁶, וכולל אפילו מי ש"בשם ישראל יכונה" (כלשון כ"ק מו"ח אדמו"ר במכתבו²⁷), היינו, שקורא את עצמו "אמריקאי", "תורכי" או "אנגלי", באמרו שהשם ישראל אינו אלא כינוי (אף שאין האמת כן, אלא זוהי רק המרמה של היצה"ר, "מלך זקן וכסיל"²⁸) — הנה גם אליו שייך הענין דסעודת משיח.

ובפרט שגם ענינו של משיח שייך לכל אחד מישראל, כידוע מ"ש במאור עינים²⁹ שאצל כל אחד מישראל יש ניצוץ משיח (ועפ"ז יש לתווך ב' הפירושים במ"ש³⁰ "דרך כוכב מיעקב" — הפירוש שקאי על משיח³¹, והפירוש שקאי על כל אחד מישראל³²).

ז. ועוד זאת, שענין האכילה הוא באופן שחודר את כל מציאותו — הן גופו, כולל גם חלק התחתון שבגוף, שבו נמצאים אברי העיכול שיש פרסא שמפסקת בינם לבין האברים היותר נעלים, והן נפשו, החל מנפש הבהמית, שעם היותה בהמית, הרי היא כח רוחני שלמעלה מהגוף ומחי' אותו, להיותו קשור עם "מחי' חיים"³³, ועד שפועל גם על נפש האלקית, וגם בדרגות שלמעלה מידיעה כו' (כשם שענין האכילה הוא גם אצל מי שאינו שייך לידיעה, הבנה והשגה), כך, שחודר את כל מציאותו, מלמטה מטה עד אין תכלית עד למעלה מעלה עד אין קץ.

(24) שם סב, סע"ב. וש"נ.
 (25) ראה כתר שם טוב הוספות סימן שיח.
 לקו"ש ח"ב ע' 472 ואילך. ע' 516 ואילך. עה"פ.
 (26) שם מד, רע"א.
 (27) אג"ק שלו ח"ב ע' פ. וש"נ.
 (28) קהלת ד, יג.
 (29) ס"פ פינחס.
 (30) בלק כד, יז.
 (31) ירושלמי תענית פ"ד ה"ה. רמב"ן עה"פ.
 (32) ברכות נו, ב. ירושלמי מע"ש ספ"ד.
 (33) יומא עא, א. וראה סה"מ תשי" ע' 44.

יד. ועוד ענין במספר ארבעה — ד' כוסות, שישנו לא רק בליל הסדר, אלא גם באחרון של פסח.

אך עדיין צריך לבאר הטעם שקבעו באחרון של פסח הענין של ד' כוסות, ולא הענין של ג' מצות — דלכאורה, אם הכוונה להשוות את אחרון של פסח לימים הראשונים, היו יכולים לבחור הענין של ג' מצות, שהוא מן התורה, ולא הענין דד' כוסות, שאפילו בזמן שביהמ"ק הי' קיים הרי זה רק מדרבנן?

ויש לומר הביאור בדרך אפשר:

החילוק בין ג' מצות לד' כוסות הוא — שג' מצות הו"ע מוחין דאבא⁷⁰ (וכפי שמצינו בנוגע למצה הענין ש"אין התינוק יודע לקרות אבא כו' עד שיטעום טעם דגן"⁷¹), ואילו ד' כוסות הו"ע מוחין דאמא⁷⁰. והיינו, שענין ג' המצות הוא בדוגמת טיפת האב (מוחין דאבא) שבה כלולים אמנם כל הענינים אבל הם בהעלם עדיין, ואח"כ צ"ל השחי' בבטן האם (שזהו ענין ד' כוסות, מוחין דאמא), שדוקא ע"ז נמשכים ומתגלים בפועל כל הענינים עד לשערות וצפרניים.

וע"ד כללות החילוק בין לחם ליין — שמצה היא לחם, ש"לכב אנוש יסעד"⁷², "מיכלא דמהימנותא" ו"מיכלא דאסוותא"⁷³, וכדברי אדמו"ר מהר"ש⁷⁴ שבאכילת מצה אוכלים אלקות, באופן שנעשה דם ובשר כבשרו, אבל ענין זה הוא עדיין באופן של אמונה בלבד, ואח"כ צריך להיות נמשך באופן של התרחבות והתפשטות, שזה נעשה ע"י היין, ש"משמח אלקים ואנשים"⁷⁰, ועד שנמשך בכללות העולמות שמספרם ארבע — ד' כוסות.

ולכן מקשרים את אחרון של פסח עם ד' כוסות דוקא, כיון שאחרון של פסח קשור עם ימות המשיח, שאז יהיו כל הענינים באדם ובעולם באופן של התרחבות והתפשטות, וכידוע שדוקא על ימות המשיח נאמר⁷⁵ "ושם נעשה לפניך כמצות רצונך", שאז יהי' אמיתית ושלימות הענין דקיום המצוות, וכמו בפשטות הענינים, שיש כמה ענינים שיוכלו לקיימם בפועל רק בימות המשיח, ועד שאפילו בזמן הבית לא היו יכולים

(70) ראה פ"ח שער חמה"צ רפ"ב (74) ראה המשך וככה תרל"ז פ"ס (סה"מ ואילך). ש' הכוונות ענין הפסח דרוש ו. תרל"ז ח"ב ע' תקלד ואילך.
 (75) נוסח תפלת המוספין. וראה תו"ח וראה בארוכה תו"ח בא צה רע"א. ועוד.
 (71) ברכות מ, סע"א.
 (72) תהלים קד, טו.
 (73) זח"ב קפג, ב.
 (74) ר"פ ויחי. המשך הנ"ל פי"ז ואילך (סה"מ שם ע' תכ ואילך).
 (75) נוסח תפלת המוספין. וראה תו"ח ר"פ ויחי. המשך הנ"ל פי"ז ואילך (סה"מ שם ע' תכ ואילך).

קטן זה האדם² — דצח"מ שבו⁵⁹), שזהו לפי שההתהוות היא ע"י שם הוי' שנחלק לד' אותיות⁶⁰.

יג. ויש להוסיף בביאור דיוק הלשון "כנגד ארבעה בנים דיברה תורה" — לשון כללי שכולל את כולם ביחד:

מלכתחילה עומדים כולם ביחד במעמד ומצב ש"נשמה שנתת בי טהורה היא"⁶¹, ובמכ"ש וק"ו מזה ש"גם בשעת החטא היתה (הנשמה) כאמנה אתו ית"⁶², ועאכו"כ כפי שהנשמה היא במעמד ומצב ד"טהורה היא", ולמעלה יותר, כפי ש"נתת בי"; אלא שלאח"ז, כשבאים לעלמא דין, הרי זה באופן ד"ויגדלו הנערים", "זה פירש לבתי מדרשות, וזה פירש כו"⁶³.

וזהו שמדייק בעל ההגדה "כנגד ארבעה בנים דיברה תורה" — שהתורה, שכל אות וקוץ שבה הוא בדיוק (עד שרבי עקיבא הי' דורש תילי תילין של הלכות על כל קוץ וקוץ⁶⁴), מדברת (לא רק ברמז, אלא בגלוי ובאריכות, בכמה פסוקים) לא רק אודות הבנים כפי שהם בשרשם ומקורם בבחי' "טהורה היא", אלא גם כפי שהם למטה באופן של התחלקות ל"ארבעה בנים", מן הקצה אל הקצה.

והטעם שדיברה תורה כנגד ארבעתם הוא — בגלל היותם "בנים", ש"ברא כרעא דאבוה"⁶⁵ (ויתירה מזה, שהם באמת מציאות אחת), ובמילא ישנה ההבטחה ש"לא ידח ממנו נדח"⁶⁶, ולכן צריכה תורתו של הקב"ה להתעסק עם כל אחד מהבנים, והתעסקות זו היא ע"י הדיבור דתורה ("דיברה תורה") — שהתחיל במ"ת, כמ"ש⁶⁷ "וידבר אלוקים את כל הדברים האלה לאמר", שאז ניתנה התורה לבנ"י כפי שהם במעמד ומצב ש"למצרים ירדתם" ו"יצר הרע יש ביניכם"⁶⁸, ושם הם בהתחלקות ל"ארבעה בנים" — שלהיותו דיבורו של הקב"ה, הרי זה חשיב מעשה⁶⁹.

(59) ראה שיחת אחש"פ תשכ"ז ס"כ (תו"מ חמ"ט ס"ע 364 ואילך). וש"נ.

(60) ראה תניא פל"ח (נ, ב). וראה גם תו"מ שם. וש"נ.

(61) נוסח ברכת "אלקי נשמה" (ברכות ס, ב). לאדה"ז פ"ד סה"ג. וש"נ.

(62) תניא ספכ"ד.

(63) תולדות כה, כז ובפרש"י.

(64) מנחות כט, ב.

(65) ראה עירובין ע, ריש ע"ב. פרש"י כב.

(66) יתרו כ, א.

(67) שבת פח, סע"ב ואילך.

(68) ראה שם קיט, ב. ב"ר פ"ג, ב. פמ"ד,

(69) ראה עירובין ע, ריש ע"ב. פרש"י כב.

ועד שהאכילה של סעודת משיח חודרת ומעוררת ומגלה גם את בחי' היחידה (שזהו הניצוץ של משיח, שקשור עם (או שהוא עצמו) בחי' היחידה³⁴), שקשורה עם בחי' יחיד, שלמעלה גם מ"אחד"³⁵.

והענין בזה — כידוע ש"אחד" מורה שיש מציאות של עולם, ז' רקיעים וארץ (ח') וד' רוחות השמים, אלא שאין להתפעל מזה, כיון שהח' והד' בטלים להקב"ה שהוא אלופו (שפירושו שר וכו') של עולם (א')³⁶, ואילו "יחיד" פירושו שיש רק מציאות האלקות.

כלומר: גם מצד הענין ד"אחד" נרגש שיש הנברא נלקח מיש האמיתי, כיון שמהנברא יכולים להכיר את היש האמיתי — ע"י התבוננות שאין יש עושה את עצמו, ועד שענין זה יכול להיות באופן שרואה זאת בראי' מוחשית, אבל עדיין הרי זה באופן שישנה מציאות העולם, וממנה באים להכרה ביש האמיתי. וענין זה שייך אצל כל אחד מישראל שאומר "אחד", אלא שזהו בהיותו עדיין בדרגא נמוכה יותר; אבל כשמתעלה לדרגת היחידה שקשורה עם בחי' יחיד — אזי מלכתחילה אין מציאות אחרת מלבדו ית', וכל מציאות היש היא — מה שהוא לבדו, שאין לו עילה וסיבה שקדמה לו ח"ו, בכחו ויכלתו לברוא יש מאין, והיינו, שכל מציאות העולם אינה אלא מה שעל ידה רואים ש"אין עוד מלבדו"³⁷.

וענין זה משתקף גם בהלכה — שהמוציא בשבת כלי וכו' אוכל פחות מכשיעור, פטור גם על הכלי³⁸, דכיון שהוצאת הכלי היא בשביל האוכל, נעשה כל ענינו ומציאותו של הכלי — האוכל. ועד"ז בנדוד, שכיון שכל מציאות העולם הוא רק אמצעי להכיר ש"אין עוד מלבדו", נעשה כל מציאות העולם — הענין ד"אין עוד מלבדו".

ומובן, שכאשר נמצאים בדרגא כזו, לא שייך לומר שלא מתפעלים ממניעות ועיכובים כו', כיון שמלכתחילה אין מציאות כזו כלל.

ואע"פ שזוהי דרגא נעלית ביותר, הרי כיון שכל אחד מישראל מאמין בפשיטות שלמעלה, הנה ע"י האמונה ביכלתו לדרגא זו.

וענין זה מאיר בגלוי באחרון של פסח, שאז מאיר בכל אחד מישראל הניצוץ של משיח, בחי' היחידה, שקשורה עם בחי' יחיד.

(34) ראה רמ"ז לזח"ג רס, ב. הובא

(35) ראה לקו"ש ח"א ע' 11. וש"נ.

(36) בטה"מ תרל"ה ח"א ע' רסו. תרח"ץ ע' ר.

(37) ואתחנן ד, לה.

(38) תרצ"ט ע' 207.

(39) שבת צג, סע"ב (כמשנה). רמב"ם הלי' שבת ספ"ח.

(40) ראה תו"א וראו נה, ב. ובכ"מ.

ח. וכיון שכל כך גדלה מעלת סעודת משיח — הנה אשרי חלקם של אלו שיעסקו בפירסום הענין.

וע"י כולם ביחד יומשך אור גדול, שיהפוך ללהבה שתשרוף את כתלי הגלות³⁹, ונלך לקראת משיח צדקנו, באופן ד"שמחת עולם על ראשם"⁴⁰.

* * *

י. בהמשך לסעודת משיח — יש באחרון של פסח גם הענין של ד' כוסות, שהתחיל ללא פירסום, ואח"כ נתפרסם הדבר ובאופן של הוספה⁴¹ (כמו סעודת משיח שבתחילה היתה בהעלם, ואח"כ נתגלתה ע"י הבעש"ט), שמזה מוכח שנעשה שייך (לא רק ליחידי סגולה, או לחוג מסויים, אלא) לכל אחד מישראל שנתגלה אליו מנהג זה (במכ"ש מענין שבעולם, ש"כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא ברא דבר אחד לבטלה"⁴², אלא שלפעמים נשאת השייכות באופן של שלילה, לא תעשה, ולפעמים באה באופן של חיוב ועשי).

ואין פלא שהיו בזה חילוקי זמנים, וכהקושיא הידועה⁴³: אם זהו "ענין", מה הי' עד אז, לפני עשרים או שלושים שנה — שהרי כן הוא בכללות התורה, שתחילה היו עשרת הדברות בלבד, ואח"כ תורה שבכתב כולה, ואח"כ תורה שבעל פה — תחילה המשנה (עד לזמן חתימת המשנה), ואח"כ גם הגמרא (עד לזמן חתימת הגמרא ע"י רבינא ורב אשי), באופן של "עלמות אין מספר"⁴⁴, ועד לכל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש⁴⁵, שלאחרי שנתגלה, הרי זה נעשה חלק מתושבע"פ ותושב"כ — תורה אחת, וחל על זה הגדר ד"לא תסור גו"⁴⁶.

וכיון שכן הוא בתורה, הרי מובן שצריך להיות כן גם במצוות, כולל גם גזרות ותקנות ומנהגות (כלשון הרמב"ם⁴⁷).

ובזה גופא יש ענינים שבמשך זמן היו רק עבור יחידי סגולה, ואח"כ נעשו שייכים לכל ישראל, כמו כללות הענין דפנימיות התורה⁴⁸.

(39) ראה אג"ק אדמו"ר מהור"י צ"ח ע' שעב (נעתק ב"היום יום" בתחלתו).
 (40) ישע"י לה, י"ד. נא, יא.
 (41) ראה שיחת יום אחש"פ תרח"ץ בתחלתה (סה"ש תרח"ץ ע' 227) — נעתק ב"היום יום" כב ניסן, אחש"פ.
 (42) שבת עז, ב.
 (43) ראה גם שיחת אחש"פ תשל"ט ס"ו ואילך (תו"מ ח"ס ע' 129 ואילך). וש"נ.
 (44) שה"ש ו, ח. וראה שהש"ר עה"פ.
 (45) נסמן בלקו"ש ח"ט ע' 252.
 (46) פ' שופטים יז, יא.
 (47) ריש ה' ממרים.
 (48) ראה תניא אגה"ק רסכ"ו (קמב, ב).

ועד"ז מצינו בנוגע לחנוכה, שבזמן הגמרא היו חילוקים בין קיום המצוה סתם למהדרין ועד למהדרין מן המהדרין⁴⁹, ודוקא לאח"ז בזמן הגלות פשט המנהג באופן של מהדרין מן המהדרין⁵⁰.

[ועד"ז מצינו בנוגע לעבודת התפלה, שרבינו הזקן כותב בא' ממכתביו⁵¹, שאלו שאומרים שתפלה אינה מדאורייתא, לא ראו מאורות מימיהם (אע"פ שהוא בעצמו כותב בשו"ע⁵² באופן אחר⁵³)].

יא. ומכל זה מובן עד כמה צריך להשתדל בזה — הן בנוגע לסעודת משיח והן בנוגע לשתיית ד' כוסות — שיתפשט ויתקבל בכל תפוצות ישראל, ועאכו"כ שכל אחד צריך לפעול זאת בד' אמותיו ובחלקו בעולם.

ויה"ר שיתקיימו בפועל כל הפעולות שענין זה צריך לפעול, ולא נוגע כ"כ עניני הכוונות כו', כידוע⁵⁴ מ"ש כ"ק מו"ח אדמו"ר בנוגע לכוונות התפלה, שבזה יכולים לסמוך על רבותינו נשיאנו, שלאורם נלך ונסע,

ועד שיחד עמהם נלך לקבל פני משיח צדקנו, ונזכה לקיום היעוד⁵⁵ "והי' לך ה' לאור עולם", בעגלא דידן.

* * *

יב. במשך חג הפסח מודגש כמה פעמים מספר ארבעה⁵⁶ — החל מד' לשונות של גאולה⁵⁷, שכנגדם תיקנו ד' הכוסות⁵⁸.

וכמו כן ישנו הענין של ארבעה בנינים: "כנגד ארבעה בנינים דיברה תורה"¹⁰ — אף שלכאורה הי' אפשר לומר דיברה תורה כנגד בן חכם וכו', מבלי להקדים תחילה את מספרם (שהרי יכולים למנותם לבד) — כדי להדגיש את הענין של מספר ארבעה, שזהו מספר כללי שכולל את כל סדר ההשתלשלות, שהרי כללות העולמות נחלקים לארבע, ובכל עולם ישנה החלוקה לדומם צומח חי ומדבר שבעולם זה (ועד"ז ב"עולם

(49) שבת כא, ב.
 (50) ראה רמ"א או"ח סתרע"א ס"ב.
 (51) אג"ק שלו ע' לד. וש"נ.
 (52) או"ח סק"ו ס"ב.
 (53) ראה גם שיחת אחש"פ תשכ"ט הערה 143 (תו"מ חנ"ו ע' 124). וש"נ.
 (54) ראה גם תו"מ חנ"ו ריש ע' 224.
 (55) ישע"י ס, יט.
 (56) ראה גם יום ב' דחה"פ דאשתקד ס"ד (תו"מ חס"ח 137). וש"נ.
 (57) וארא ו, ר"ז.
 (58) ראה שו"ע אדה"ז או"ח סתע"ב ס"ד. וש"נ.